

ხელშეკრულების მნიშვნელობა

ფინანსური ანგარიშგების სამართლიან წარდგენაში

ლევან საბაური

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

ნადეჟდა კვატაშიძე

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

სახელშეკრულებო ურთიერთობები შემოსავლების და სახელშეკრულებო ვალდებულებების აღიარების საფუძველია. ამასთან დაკავშირებით, ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტების საბჭო (IASB) არსებით საკითხად მიიჩნევს ხელშეკრულების იდენტიფიკაციისა და ასახვის წესებს. ციფრული ტექნოლოგიების ეპოქაში მნიშვნელოვანია ახალი, „ციფრული“ ხელშეკრულებების სამართლებრივი ასპექტების გააზრება, რამდენად არის თანხვედრაში საბჭოს მიერ განსაზღვრულ „ტრადიციული“ ხელშეკრულების იდენტიფიკაციის კრიტერიუმებთან, რომელთა აღიარება-ასახვას შეუძლია გავლენის მოხდენა ფინანსური ანგარიშგების ინფორმაციის სამართლიან წარდგენაზე.

მიზანი და ამოცანები: ფასს 15-ით „ამონაგები მომხმარებლებთან გაფორმებული ხელშეკრულებებიდან“ განსაზღვრული ხელშეკრულების კრიტერიუმების იდენტიფიკაციის და მოდიფიკაციის წესების ასახვა ფინანსურ ანგარიშგებაში; ელექტრონული ტექნოლოგიების განვითარებით წარმოქმნილი ციფრული ხელშეკრულებების („ჭკვიანი კონტრაქტების“) არსისა და სამართლებრივი ასპექტის გაცნობიერება.

მეთოდოლოგია: კვლევის დროს გამოყენებულია ამ საკითხებთან დაკავშირებული ციფრული ტექნოლოგიების სპეციალისტების და სამართალმცოდნეების სამეცნიერო სტატიები, სახელმძღვანელო-სარეკომენდაციო მასალები,

შედეგები: განხილულია ფასს 15-ის შესაბამისად ხელშეკრულების იდენტიფიკაციის კრიტერიუმები და ხელშეკრულების მოდიფიკაციის ასახვის წესები; გაანალიზებულია „ჭკვიანი კონტრაქტების“ არსი და სამართლებრივი ასპექტები.

საკვანძო სიტყვები: ხელშეკრულება, ხელშეკრულების მოდიფიკაცია, განცალკევებით გასაყიდი ფასები, სმარტ-კონტრაქტები, კრაუდ-კონტრაქტები.

I შესავალი

ვალდებულებებისა და შემოსავლების აღიარების ერთ-ერთი კრიტერიუმია ხელშეკრულების იდენტიფიკაცია, რომელიც განსაზღვრულია ფასს 15-ით „ამონაგები მომხმარებლებთან გაფორმებული ხელშეკრულებებიდან“. ციფრული ტექნოლოგიების ეპოქაში ხელშეკრულებები ახალ ფორმებს იძენენ. ასე, უკანასკნელ წლებში შეიქმნა ციფრული ხელშეკრულება, ე.წ. „ჭკვიანი კონტრაქტები“ – „სმარტ-კონტრაქტები“ და „კრაუდ-კონტრაქტები“. საჭირო ხდება მათი იდენტიფიკაცია და იმის გააზრება, თუ რამდენად არიან ისინი შესაბამისობაში სამართლებრივ ხელშეკრულებასთან და ბასს 15-ის ხელშეკრულებად ინდენტიფიკაციის მოთხოვნებთან.

II ხელშეკრულების იდენტიფიკაცია

ფასს 15-ის თანახმად ხელშეკრულება არის შეთანხმება ორ ან რამდენიმე მხარეს შორის, რომელიც წარმოქმნის იურიდიული ძალის მქონე უფლებებსა და ვალდებულებებს. მომხმარებელთან გაფორმებული ხელშეკრულება მხოლოდ იმ შემთხვევაშია იდენტიფიცირებული, თუ ყველა ქვემოთ ჩამოთვლილი კრიტერიუმი დაკმაყოფილებულია:

- მხარეებმა დაამტკიცეს ხელშეკრულება (წერილობით, სიტყვიერად ან სხვა მიღებული საქმიანი პრაქტიკის შესაბამისად) და აიღეს სახელშეკრულებო ვალდებულება;
- შესაძლებელია თითოეული მხარის უფლებების იდენტიფიკაცია;
- შესაძლებელია გადახდის პირობების იდენტიფიკაცია;
- ხელშეკრულებას კომერციული შინაარსი აქვს (ე.ი. მოსალოდნელია საწარმოს სამომავლო ფულადი ნაკადების წარმოქმნის რისკების, ვადების და სიდიდის ცვლილება); და
- მოსალოდნელია, რომ საწარმო მიიღებს ანაზღაურებას, რომლის მიღების უფლებაც მოპოვებულია მომხმარებლისთვის საქონლის ან მომსახურების გადაცემის სანაცვლოდ.

ხშირ შემთხვევაში ხელშეკრულების იდენტიფიკაციისათვის საჭიროა პროფესიული განსჯა. ხელშეკრულების გაფორმების მომენტში საწარმო აფასებს და ადგენს შესასრულებელ თითოეულ ვალდებულებას. მათ შორის, ერთი ხელშეკრულების ფარგლებში არსებულ განსხვავებულ საქონელს ან მომსახურებას. განსხვავებული საქონლის ან მომსახურების მინოდების შეთანხმება იდენტიფიცირდება განსხვავებულ ვალდებულებად.

მყიდველისათვის მისანოდებელი საქონელი ან მომსახურება განსხვავებულად იმ შემთხვევაში ჩაითვლება, თუ დაკმაყოფილებულია ქვემოთ ჩამოთვლილი ორივე კრიტერიუმი:

- ა) მყიდველს საქონლიდან ან მომსახურებიდან სარგებლის მიღება შეუძლია განცალკევებით ანუ შესაძლებელია საქონლის ან მომსახურების გამოყოფა; და
- ბ) საწარმოს მიერ მისანოდებელი საქონელი ან მომსახურება, ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სხვა პირობებისგან განცალკევებით იდენტიფიცირებადია.

ფასს 15 ითხოვს იმის დადგენას, საჭიროა თუ არა რამდენიმე ხელშეკრულების გაერთიანება. საწარმომ უნდა გააერთიანოს ერთსა და იმავე მომხმარებელთან ერთდროულად ან თითქმის ერთსა და იმავე დროს გაფორმებული ორი ან რამდენიმე ხელშეკრულება და აღრიცხოს, როგორც ერთი ხელშეკრულება, თუ დაკმაყოფილებულია ქვემოთ ჩამოთვლილი კრიტერიუმებიდან ერთი ან რამდენიმე:

- ✓ ხელშეკრულებებზე მოლაპარაკება წარმოებს, როგორც ერთი კომერციული მიზნის პაკეტზე;
- ✓ ფასი ურთიერთდაკავშირებულია, ერთი ხელშეკრულების ფარგლებში გადასახდელი ანაზღაურების ოდენობა დამოკიდებულია სხვა ხელშეკრულების ფასზე ან შესრულებაზე (შედეგებზე); ან
- ✓ საქონელი ან მომსახურება ერთი შესასრულებელი ვალდებულების ნაწილია.

III ხელშეკრულების მოდიფიკაცია

პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევები, როდესაც ხდება შეთანხმების შეცვლა: ემატება ახალი სერვისები, იცვლება მოცულობა და ფასები. ამასთან დაკავშირებით ჩნდება კითხვა: ხელშეკრულების ცვლილება უნდა განიხილებოდეს, როგორც ახალი ხელშეკრულება და მისგან მიღებული შემოსავალი ცალკე აღიარდეს, თუ განხილულ იქნეს როგორც ძველი ხელშეკრულების გაგრძელება? ამდენად, მოდიფიკაციის შედეგებია:

- ცალკე ხელშეკრულების შექმნა, როგორც თავდაპირველი ხელშეკრულების დამატება;
- თავდაპირველი ხელშეკრულების გაუქმება და ახალი ხელშეკრულების შექმნა, რომელიც გაუქმებული თავდაპირველი ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ შეუსრულებელ ვალდებულებებს მოიცავს;
- მოდიფიკაცია თავდაპირველი ხელშეკრულების ფარგლებში.

ხელშეკრულების მოდიფიკაციის ასახვის წესი დამოკიდებულია იმაზე თუ რამდენად განსხვავებულია დამატებითი საქონელი/მომსახურება და მათი განცალკევებითი ფასები. საქონლის და მომსახურების **განცალკევებითი გასაყიდი ფასი** არის ფასი, რომლითაც სანარმო ცალკე გაყიდვა და მომხმარებელზე დაპირებულ საქონელს ან მომსახურებას.

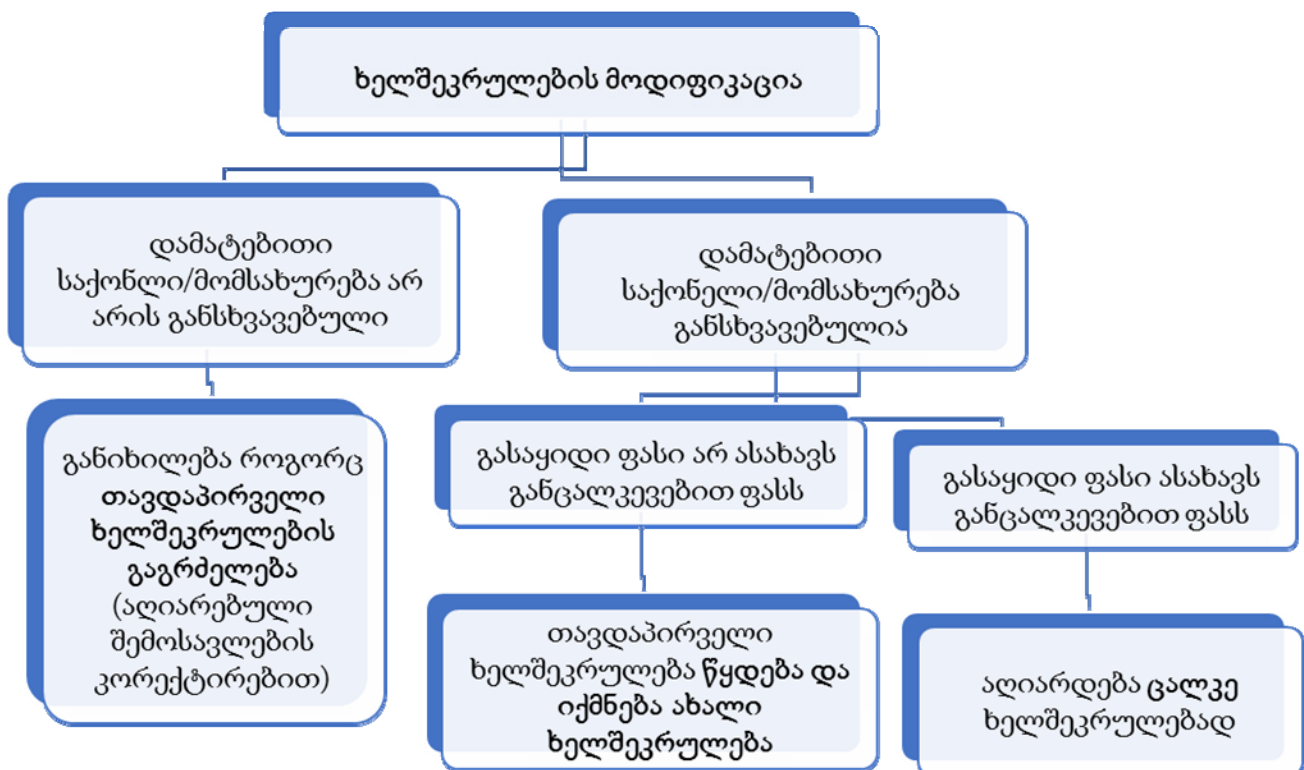
ხელშეკრულების პირობებში ცვლილებები ექვემდებარება **ცალკე ხელშეკრულებად იდენტიფიკაციას**, თუ შემდეგი **ორივე** პირობა დაკმაყოფილებულია:

✓ ხელშეკრულების საგანი ფართოვდება **განსხვავებული დაპირებული საქონლის** ან მომსახურების დამატების სახით;

✓ ხელშეკრულების ფასი იზრდება ანაზღაურების ოდენობით, რომელიც ასახავს სანარმოს მიერ დამატებით დაპირებული საქონლის ან მომსახურების **განცალკევებით გასაყიდ ფასებს** (IASB, 2022).

თუ დარჩენილი **საქონელი ან მომსახურება განსხვავდება** ხელშეკრულების მოდიფიკაციის თარიღით ან თარიღამდე გადაცემული საქონლის ან მომსახურებისგან, სანარმომ ხელშეკრულების მოდიფიკაცია ისე უნდა ასახოს, თითქოს იგი არსებული ხელშეკრულების შეწყვეტა და ახალი ხელშეკრულების შექმნა.

სქემა 1

თუ დარჩენილი საქონელი ან მომსახურება განსხვავებული არ არის და ერთი შესასრულებელი ვალდებულების ნაწილია, საწარმომ ხელშეკრულების ამგვარი მოდიფიკაცია ისე უნდა ასახოს, როგორც არსებული ხელშეკრულების ნაწილი. ხელშეკრულების მოდიფიკაციის გავლენა გარიგების ფასსა და ვალდებულების შესრულების ხარისხზე უნდა აღიარდეს, როგორც ამონაგების კორექტირება (როგორც ამონაგების ზრდა ან შემცირება) ხელშეკრულების მოდიფიკაციის თარიღისთვის (ანუ, ამონაგების კორექტირება ეყრდნობა კუმულაციურ მიდგომას).

✓ **ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტის უფლება ანაზღაურების მოთხოვნის გარეშე**

ხელშეკრულება არ არსებობს, თუ ხელშეკრულების თითოეულ მხარეს აქვს მისი ცალმხრივად შეწყვეტის უფლება. ხელშეკრულების არც ერთი ნაწილი შესრულებული არ არის, თუ შემდეგი კრიტერიუმებიდან დაკმაყოფილებულია ორივე:

ა) საწარმოს მომხმარებლისთვის ჯერ არა აქვს გადაცემული დაპირებული საქონელი ან მომსახურება; და

ბ) საწარმოს, დაპირებული საქონლის ან მომსახურების სანაცვლოდ, ჯერ არ მიუღია ანაზღაურება და არც ანაზღაურების მიღების უფლება არ მოუპოვებია.

ცნობილია, რომ შემოსავლის აღიარების ერთ-ერთი კრიტერიუმია **ანაზღაურება**, რომლის მიღების უფლებასაც საწარმო მომხმარებლისთვის საქონლის ან მომსახურების გადაცემის სანაცვლოდ მოიპოვებს. როდესაც შესაძლებელია ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტა და არ არსებობს ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, ასეთი ხელშეკრულება ფასს 15-ით არ იდენტიფიცირდება (არ აღიარდება) ხელშეკრულებად.

✓ **ხელშეკრულების კომერციული შინაარსი**

შემოსავლების აღიარების ერთ-ერთი კრიტერიუმია ხელშეკრულების კომერციული შინაარსი, ე.ი. მოსალოდნელია, რომ მოცემული ხელშეკრულების შედეგად შეიცვლება საწარმოს მომავალი ფულადი ნაკადების წარმოქმნის ვადები, სიდიდე და მასთან დაკავშირებული რისკები.

✓ **ხელშეკრულების გაფორმების დამატებითი დანახარჯები**

ხელშეკრულების გაფორმებასთან დაკავშირებული ისეთი დანახარჯები, **რომლებსაც საწარმო მაინც გასწევდა** ხელშეკრულების გაფორმების მიუხედავად, ხარჯის სახით უნდა აღიარდეს მათი განევისთანავე. ხელშეკრულების გაფორმების **დამატებითი დანახარჯები** ისეთი დანახარჯებია, რომლებსაც საწარმო ეწევა მომხმარებელთან ხელშეკრულების გაფორმებასთან დაკავშირებით და **არ გასწევდა ამ დანახარჯებს, ხელშეკრულების გაფორმების გარეშე** (მაგალითად, გაყიდვის საკომისიო).

ხელშეკრულების გაფორმებასთან დაკავშირებული დამატებითი დანახარჯები **აქტივის სახით** აღიარდება, თუ საწარმო მოელის აღნიშნული დანახარჯების ანაზღაურებას. საწარმოს შეუძლია ხელშეკრულების გაფორმების დანახარჯები პერიოდის ხარჯად აღიაროს მათი განევისთანავე, თუ ხელშეკრულების პერიოდი ერთ წელს არ აღემატება (Vardiashvili M., Maisuradze M., 2016).

IV „ჭკვიანი“ (სმარტ) კონტრაქტები

ელექტრონული ტექნოლოგიების განვითარება ახალ შესაძლებლობებს უქმნის მომხმარებლებს ტრანზაქციების სფეროში, ანგარიშსწორება ხორციელდება ოფლაინში (ავტომატურად), ადამიანის ჩარევის გარეშე ე.წ. „ჭკვიანი/სმარტ კონტრაქტების“ (Smart Contract) საშუალებით. სმარტ კონტრაქტებში ბლოკჩეინის ტექნოლოგიებით პროგრამულად არის განერილი გარკვეული ქმედებების შესრულების ალგორითმი. კერძოდ, ციფრულად განერილია კონტრაქტის მონაწილეთა მიერ შესასრულებელი ვალდებულებები, შესრულების პერიოდი და ის ვალდებულებები (სან-

ქციები), რომელიც მათ დაეკისრება ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევაში. ამ კონტრაქტებში ვერცერთი მხარე ვერ განახორციელებს ცვლილებებს და პირობების დარღვევას. შეცდომის დაშვების ალბათობა გამორიცხულია, თუ კონტრაქტის კოდი სწორად არის დაწერილი. შეთანხმება ორ მხარეს შორის ინახება ბლოკჩეინ მონაცემთა ბაზაში.

სმარტ კონტრაქტები ციფრული კონტრაქტებია, რომლებიც დაწერილია პროგრამული ენით და დეცენტრალიზებულად, მესამე მხარის ჩარევის გარეშე გააჩნია ავტომატური მოქმედების უნარი. ციფრულ კონტრაქტებს შეუძლია ჩაანაცვლოს ისეთი დიდი ინსტიტუტები, როგორებიცაა ბანკი, ნოტარიუსი, დაზღვევა, კრაუდფანდინგი და ა.შ.

ბლოკჩეინზე დაფუძნებული ციფრული კონტრაქტები არის ტექნოლოგიური ურთიერთობების ახალი ფორმა, რომელსაც აქვს შემდეგი უპირატესობები: დეცენტრალიზაცია – მესამე მხარის გარეშე ურთიერთობის წარმოება; უსაფრთხოება – პროგრამულად არიან დაზღვეულები სამართლებრივი და ფინანსური რისკებისაგან; დაცულია გარიგების მონაცემთა კონფიდენციალურობა.

✓ კრაუდ-კონტრაქტები

სმარტ კონტრაქტების უპირატესობებმა განაპირობა ახალი დეცენტრალიზებული ფინანსების ბაზრის წარმოქმნა DeFi (Decentralized Finance). ამ კონტრაქტების გამოყენების ერთ-ერთი სფეროა კრაუდფანდინგი. კრაუდფანდინგის ერთიანი განმარტება არ არსებობს, საბაზო განმარტება ასეთია: კრაუდფანდინგი (Crowdfunding) არის პროექტის დაფინანსება მცირე ფულადი სახსრების შეგროვებით მონაწილეთა დიდი რაოდენობის მიერ, როგორც წესი, ინტერნეტით (TIM SMITH, 2022).

სტარტაპის, სამეცნიერო, შემოქმედებითი, საქველმოქმედო, სოციალური, ეკოლოგიური და სხვა პროექტებისა და იდეების რეალიზაციისა და მხარდაჭერისათვის ფულადი სახსრების მოზიდვა (დაფინანსება) ხდება ნებაყოფლობით გაერთიანებულ ადამიანების მიერ. ვინაიდან პროექტების დაფინანსება ნებაყოფლობითია, მას უწოდებენ „ხალხის დაფინანსებას“, ანუ კრაუდფანდინგს (Crowdfunding, crowd – ხალხმრავლობა/ხალხი, funding – დაფინანსება).

პროფესორი სტივენ ბრედფორდი (C. Steven Bradford) გამოყოფს კრაუდფანდინგის 5 საბაზო მოდელს: 1) საქველმოქმედო მოდელი; 2) არაფინანსური ანაზღაურების მოდელი; 3) წინასწარი შეკვეთის მოდელი; 4) სასესხო კაპიტალის მოზიდვის მოდელი; 5) სააქციო კაპიტალის მოზიდვის მოდელი. თავისი შინაარსით კრაუდფანდინგი არის კრაუდსორსინგი¹ და ალტერნატიული დაფინანსება (TIM SMITH, 2022). კრაუდ-პროექტების შეთავაზება ხდება კრაუდ-პლატფორმებით. პირველ სამ მოდელს უწოდებენ „პატრონაჟულს“, მათ ინვესტორებს კი – „ბეკერებს“ (დონორები, სპონსორები) (C. Steven Bradford, 2011). ხოლო მეოთხე და მეხუთეს – საინვესტიციო კრაუდფანდინგს, რომელთა მიზანია სასესხო და სააქციო კაპიტალის მოზიდვა.

მსოფლიო პრაქტიკაში ჭკვიანი კონტრაქტები გამოიყენება არა მხოლოდ ფინანსურ ბაზარზე, მათ შორის საბანკო და სადაზღვევო საქმეებში, არამედ საჯარო ადმინისტრირებაში, საცალო ვაჭრობაში, ჯანდაცვაში, ტოკენების პირველად შეთავაზებაში (ICO – Initial Coin Offering).

ICO, ანუ ტოკენების პირველადი განთავსება, არის ინვესტიციების მოზიდვის შედარებით ახალი ფორმა, კრიპტოვალუტის ახალი ერთეულების ფიქსირებული რაოდენობის გაყიდვით. სხვაგვარად, ეს არის კრაუდფანდინგი კრიპტოვალუტაში. კრაუდ-კამპანიის მთავარი ამოცანაა გაყიდოს საკმარისი ტოკენები ძირითადად თავისი სტარტაპ-პროექტის განვითარებისთვის. ტოკენების ემისია ხდება სხვადასხვა პირობებით. ზოგიერთ შემთხვევაში მყიდველები იძენენ ტოკენებს – ახალ (ციფრულ) ვალუტას, ხოლო ზოგჯერ ტოკენი აქციის როლს ასრულებს. შესაბამისად, მყიდ-

¹ კრაუდსორსინგი – კრეატიული ადამიანების ჯგუფის მიერ საზოგადოებრივად მნიშვნელოვანი პრობლემების გადასაწყვეტად ორგანიზებულ მუშაობას გულისხმობს.

ველები სხვადასხვა სახით ღებულობენ სარგებელს, რომელიც გათვალისწინებულია ICO პროექტის ინიციატორების მიერ. იმის მიხედვით, თუ როგორი კატეგორიისა კარუდფანდინგი, ინვესტორი სხვადასხვა სახით ღებულობს სარგებელს (გარდა საქველმოქმედო კარუდფანდინგისა): პრიზებს, ფასდაკლებას სერვისების, საქონლის ან მომსახურების შეძენის დროს; სასესხო პროექტიდან – პროცენტს პროექტიდან მიღებული მოგებიდან; აქციების კარუდფანდინგიდან – წილს პროექტში და დივიდენდებს; ICO – სტარტაპების მიერ გამოშვებული კრიპტოვალუტის გაცვლით სხვა პოპულარულ ვალუტაზე ბიტკოინსა (Bitcoin) ან ეთერიუმზე (Ethereum).

✓ **ჭკვიანი (სმარტ) კონტრაქტის სამართლებრივი მახარე**

სმარტ კონტრაქტების ზრდადი პოპულარობიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია მისი არსისა და სამართლებრივი მხარის შესწავლა. მიჩნეულია, რომ ტერმინი „სმარტ-კონტრაქტი“ შემოთავაზებულია მისი ავტორის – ნიკ საბოს (Nick Szabo) მიერ და ამ ტერმინის ქვეშ გულისხმობს ტრანზაქციულ პროტოკოლს (კოდს), რომელიც იძლევა **კონტრაქტის პირობების შესრულების საშუალებას**. ამავდროულად ის აღნიშნავდა, რომ ეს არ არის დამოუკიდებელი კონტრაქტის ნაირსახეობა, არამედ წარმოადგენს მის ფორმას.

დღეის მდგომარეობით არ არსებობს სმარტ კონტრაქტების ერთიანი განმარტება, მაგრამ არსებობს რამდენიმე კონცეფცია. ასე, ყველაზე გავრცელებული მიდგომით სმარტ კონტრაქტი არის პროგრამული კოდი. ამ მიდგომის მხარდამჭერები კონტრაქტებს განიხილავენ ტექნოლოგიური მიღწევებისა და პროგრამული უზრუნველყოფის ჩრილში, რომელიც იძლევა დასმული მიზნების მიღწევის და შესაბამისი კომერციული ინტერესების რეალიზაციის შესაძლებლობას. ასეთი მოსაზრებით, სმარტ კონტრაქტები **შესაბამისი ვალდებულების აღსრულების საშუალებაა**.

ანალოგიურად, სმარტ კონტრაქტები არ არის ევროკავშირის კანონმდებლობის შესაბამისი კონტრაქტი და მიჩნეულია პროგრამულ კოდად, რომელშიც წინასწარ დაპროგრამებულია ნაბიჯების შესრულება, მოქმედებების თანმიმდევრობა. ის არსებობს პროგრამის ენაზე და **გააჩნია ასლი ბუნებრივი ენით, ტრადიციული ფორმით**. ტერმინი „კონტრაქტი“ აღნიშნავს შეთანხმებას, რომელიც მიღწეულ იქნა მხარეთა შორის სამართლებრივად აღსრულებადი უფლებებისა და ვალდებულებების შედეგად. ტერმინი „სმარტ/გონიერი“ ამ კონტექსტში ეხება ავტომატიზებული თვისებას – ე.ი. კომპიუტერული პროგრამის შესაძლებლობას, განახორციელოს გარკვეული ქმედებები ავტომატიზებული პროცესის შედეგად (ზ. გაბისონია, 2020).

პროფ. მ. კაულარტცს და დ. ჰეკმანს მიაჩნიათ, რომ სმარტ კონტრაქტებით სახელშეკრულებო ურთიერთობები პროგრამირდება და რეალიზდება, მათში გადაკვეთილია საინფორმაციო ტექნოლოგიები და ხელშეკრულების იურიდიული დიზაინი (Markus Kaulartz, J. Heckmann, 2016). **სმარტ კონტრაქტში პროგრამული კოდი არ ემსახურება სახელშეკრულებო უფლებების გამოხატვას**. შეუძლებელია სმარტ კონტრაქტის გაიგივება ტრადიციულ დოკუმენტთან, რომელიც ასახავს მხარეთა უფლებების შინაარსს, ის მხოლოდ აღსრულებს ხელშეკრულების პირობებს (Mateja Durovic, 2019). შესაბამისად, სმარტ კონტრაქტი ვალდებულების შესრულების ხერხია (ალგორითმი).

სმარტ კონტრაქტები უბრალოდ ბლოკჩეინზე შენახული პროგრამებია, რომლებიც მუშაობენ წინასწარ განსაზღვრული პირობების დაკმაყოფილებისას. ისინი, როგორც წესი, გამოიყენება ხელშეკრულების აღსრულების ავტომატიზაციისთვის, რათა ყველა მონაწილემ დაუყოვნებლივ იყოს დარწმუნებული შედეგში, შუამავლის ჩარევის ან დროის დაკარგვის გარეშე. მათ ასევე შეუძლიათ სამუშაო ნაკადის ავტომატიზაცია, რაც გამოიწვევს შემდეგ მოქმედებას, როდესაც პირობები დაკმაყოფილებულია (IBM, 2022).

დასკვნა

- ხელშეკრულება საფუძვლად უდევს ვალდებულებების აღიარებას, რომელთა გამიჯვნის კრიტერიუმია საქონლის და მომსახურების განსხვავებულობა. ხელშეკრულებების მოდიფიკაციის შემთხვევაში მნიშვნელოვანია ფასს 15-ის მოთხოვნების ასახვის წესის პრაქტიკაში გამოყენება. ეს სამეურნეო სუბიექტისაგან მოითხოვს დამატებითი საქონლის და მომსახურების განცალკევებითობის კრიტერიუმის იდენტიფიცირებას – მათგან სარგებლის ცალკე მიღების შესაძლებლობას.
- ციფრული კონტრაქტი თავისი შინაარსით არის კომპიუტერული პროგრამა და სამართლებრივად არ შეესაბამება ტრადიციულ ხელშეკრულებებს. ესეთი კონტრაქტები „თანდართულია“ ტრადიციულ ხელშეკრულებაზე და უზრუნველყოფს ხელშეკრულების დადებას, შესრულებას და შეწყვეტას. ამდენად, როგორც კომპიუტერული პროგრამა, ციფრული კონტრაქტი უნდა იქნეს გამიჯნული იმ ხელშეკრულებებისგან, რომლის დადებას, შესრულებასა და შეწყვეტას ის უწყობს ხელს.

ციფრული კონტრაქტების სამართლებრივი აღიარება საჭიროებს სამართლებრივი და საკანონმდებლო გარემოს შექმნას, რაც უზრუნველყოფს სამართლებრივი ხელშეკრულებების შედგენის, დადების, შესრულების და შესრულების აღსრულების ავტომატიზების პროცესს.

ლიტერატურა:

1. C. Steven Bradford . (2011). Crowdfunding and the Federal Securities Laws . *COLUMBIA BUSINESS LAW REVIEW*, 150. Retrieved from <http://ssrn.com/abstract=1916184>
2. IASB. (2022, July 22). <https://saras.gov.ge/ka/lfrs/Pdf/580>. Retrieved from <https://saras.gov.ge/ka/lfrs/Pdf/580>.
3. IBM. (2022, October 21). <https://www.ibm.com/topics/smart-contracts#:~:text=Smart%20contracts%20are%20simply%20programs,intermediary's%20involvement%20or%20time%20loss>. Retrieved from <https://www.ibm.com/topics/smart-contracts#:~:text=Smart%20contracts%20are%20simply%20programs,intermediary's%20involvement%20or%20time%20loss>.
4. Markus Kaulartz, J. Heckmann. (2016). Smart Contracts – Anwendungen der Blockchain-Technologie. *Computer und Recht*, 618.
5. Mateja Durovic. (2019, October 25). <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-smart-contracts-blockchain-technology-and-digital-platforms/formation-of-smart-contracts-under-contract-law/5935C0C4FE5AB265B25697D8107D8D25>. Retrieved from <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-smart-contracts-blockchain-technology-and-digital-platforms/formation-of-smart-contracts-under-contract-law/5935C0C4FE5AB265B25697D8107D8D25>.
6. TIM SMITH. (2022, July 14). <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdfunding.asp>. Retrieved from <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdfunding.asp>.
7. Vardiashvili M., Maisuradze M. (2016). On accounting the revenue-related contracts according to international standards. *Innovative Economy and Problems of its Formation in Post-Communist Countries* (pp. pp. 396-399). Tbilisi: Publishing House of Paata Gugushvili Institute of Economics.
8. ზ. გაბისონია . (2020). „გონიერი კონტრაქტის“ (Smart Contract) სამართლებრივი რეგულირების ზოგიერთი კონცეპტუალური საკითხი. . *შედეგებითი სამართლის ჟურნალი*, 45-59.

Significance of the Contract for the Fair Presentation of Financial Statements

Levan Sabauri

Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Nadejda Kvatashidze

Associate Professor, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

SUMMARY

- The contract is based on the recognition of obligations, the selection criterion of which is the difference between goods and services. In case of modification of contracts, it is important to apply the rule to reflect the requirements of IFRS 15 in practice. This requires the economic entity to identify the criterion for the separation of additional goods and services – the possibility of receiving benefits from them separately.
- The content of the digital contract is a computer program and does not legally correspond to traditional contracts. These contracts are "**attached**" to the **traditional contract** and provide for the conclusion, performance and termination of the contract. Thus, a digital contract as a computer program should be separated from the contract in that it facilitates the conclusion, performance and termination.
- Legal recognition of digital contracts requires the creation of a legal and legislative environment that automates the process of drafting, concluding, performing and enforcing legal contracts

Key words: contract, crowd-contracts, modification of the contract, prices for selling separately, smart-contracts,